

Literatura:

- J. BAUDOIN de COURTENAY 1884: Der dialekt von Cirkno (Kirchheim). *Archiv für slavische Philologie* 7. 386–404, 575–590.
- T. LOGAR 1975 (izdajatelj): *Slovenska narečja. Besedila*. Ljubljana.
- F. RAMOVŠ 1935: Cerkljanski dialekt. Idem, *Historična gramatika slovenskega jezika VII. Dialekti*. Ljubljana, 87–92.
- J. RIGLER 1981: Cerčno (OLA 6). V: P. IVIĆ et al. (izdajatelj), *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističnim atlasom*. Sarajevo, 67–72.

WILLIAM W. DERBYSHIRE: A BASIC REFERENCE GRAMMAR OF SLOVENE

0 Lani je v ZDA izšla slovnica slovenskega jezika v angleščini avtorja Williama W. Derbyshirja: *A Basic Reference Grammar of Slovene*. Izdala jo je založba Slavica Publishers, Inc., ki se sicer ukvarja z izdajanjem knjig in učbenikov o jezikih, literaturi, kulturi, zgodovini itd. s prostora nekdanje Sovjetske zveze in Vzhodne Evrope. *A Basic Reference Grammar of Slovene* je prvi poskus splošnega pregleda slovenske slovnice v angleško govorečem okolju in je po besedah W. Derbyshirja namenjena predvsem bralcem, ki so že seznanjeni z osnovami slovenskega jezika. Potreba po takem delu je nastala iz avtorjeve lastne izkušnje pri študiju slovenščine, saj kljub številnim učbenikom slovenščine za začetnike, ti po avtorjevem mnenju ne vsebujejo kratkega in razumljivega pregleda slovenske slovnice, prav tako pa so vse obstoječe slovnice pisane v slovenskem jeziku. Nadalje avtor tudi opozarja, da delo predstavlja samo osnovne napotke k slovenski slovnici in priporoča souporabo katere od mnogih obstoječih slovnice, ki jih navaja v bibliografiji. Naj tu naštejemo le nekaj referenčne literature: Toporišič *Slovenska slovnica* (1984), France Žagar *Slovenska slovnica in jezikovna vadnica* (1988), *Slovenska slovnica* (A. Bajec, R. Kolarič in M. Rupel, 1973) ter učbeniki: Povejmo slovensko (Andoljšek, Jevšenak, Korošec, 1973), Toporišič, *Zakaj ne po slovensko* (1969), Hermina Jug-Kranjec, *Slovenščina za tujce* (1987), Martina Križaj-Ortar, *Učimo se slovenščino* (1987) in drugi. Žal se pristop k sistematiziranju slovenskega jezika, ki ga je uporabil Derbyshire, precej razlikuje od omenjenih slovnice in učbenikov (zlasti pri klasificiranju samostalnika). Za študente, ki se učijo slovenščino po obstoječih učbenikih, navedenih v bibliografiji, je lahko ta »neuglašenost« moteča. Pri pregledu Derbyshirjeve slovnice bom predvsem upoštevala, koliko sledi sodobnim slovnice (Toporišič, Žagar) in učbenikom slovenščine za tujce (glej bibliografijo zgoraj), in koliko si uporabniki z njo v resnici lahko pomagajo pri svojem študiju.

Slovnica je razdeljena na štiri poglavja (1 *The Slovene Language*, 2 *The Alphabet, Sounds and Spelling Rules*, 3 *The Grammar of Slovene*, 4 *Miscellaneous Notes and Some Special Syntactic and Grammatical Problems*), na koncu pa je dodan še slovarček slovnice izrazov, besedno in vsebinsko kazalo ter bibliografija. Vsi primeri, s katerimi avtor ponazarja pravila, so opremljeni z angleških prevodom, in so zapisani z naglasnimi znamenji. Ko sem slovnico prvič vzela v roke, me je zmotila njena nepreglednost in neuglednost. Tip črk (courier – kot na pisalnih strojih) jemlje slovnici pravi videz knjige, tako da izgleda bolj kot brošura ali skripta. Poglavja niso oštevilčena, primeri in pravila niso vidno ločeni od ostalega besedila z drugačnim tiskom in veliko časa mi je vzelo listanje po knjigi, da sem našla ustrezno informacijo, ki sem jo potrebovala.

1 V prvem poglavju *Slovenski jezik* avtor pove nekaj splošnih podatkov o Sloveniji in

slovenščini, o prostoru, kjer se slovenščina govori, o njeni umeščenosti med druge slovanske jezike in na koncu našteje slovenska narečja (dolenjsko, gorenjsko, štajersko, panonsko, koroško, primorsko in rovtarsko) z ustreznim prikazom na zemljevidu.

2 Drugo poglavje nosi naslov Abeceda, glasovi in pravila zapisovanja. v njem so osnovna glasoslovna pravila in posebnosti. Samoglasniki in naglaševanje so razloženi jasno in jedrnato, a žal s premalo primeri (kar je tudi ena od osnovnih pomankljivosti knjige). Ko avtor govori o naglaševalnih vzorcih (mešanega naglasnega tipa ne omenja), ti niso pospremljeni z ustrežajočimi primeri. Posebno podpoglavje je namenjeno zvočnikom *l*, *r* in *v* in njihovem izgovoru z ozirom na položaj v besedi. Nadalje omenja pare zvenceh in nezvenceh soglasnikov in nekaj primerov izgovorjave (premene po zvencečnosti), izpuščeno pa je pravilo zapisovanja nezvočnikov, ki študentom slovenščine kot tujega jezika povzroča težave. Na koncu poglavja so s po enim primerom prikazane najpogostejše preмене soglasnikov (npr. *k*, *t* in *c* > *č*; *h*, *s* > *š* itd.) in razlaga, v katerih sklonih pride do preglasa *o* > *e* za *c*, *č*, *ž*, *š*, *j* in *dž*). O glasovnih premenah govori tudi v okviru posameznih poglavij.

3 V naslednjem poglavju, ki delno ustreza oblikoslovju, so predstavljeni samostalniki, pridevniki, prislovi, zaimki, števnik, predlogi in glagoli. Avtor je popolnoma pozabil na veznike, členke, medmete in povedkovnike, ki bi jih lahko vsaj omenil. Na začetku vsakega podpoglavja Derbyshire najprej predstavi kategorije posameznih besednih vrst, tem pa sledi niz opomb in posebnosti.

Samostalnik Predstavljene so vse osnovne značilnosti samostalnika. Razvrstitev (I T R D M O) in raba sklonov je določena z vlogo samostalnika v stavku. Škoda, da avtor sklonov ni pospremil z ustreznimi pari vprašalnic (*kdo – kaj ...*). Vezava sklonov s predlogi je obdelana v poglavju o predlogih. V podpoglavju o samostalniškem številu Derbyshire omeni, da v slovenščini obstajajo tudi samostalniki s samo edninsko oz. množinsko obliko (največkrat za neštevne stvari). Na tem mestu bi lahko izpisal najpogostejše samostalnike vseh treh spolov, ki imajo samo množinsko obliko. Na koncu poglavja je kratko pojasnilo o naglaševanju. Derbyshire loči tri razrede. Samostalniki moškega in srednjega spola predstavljajo prvi sklanjatveni vzorec (Class 1) z utemeljitvijo, da so končnice v večini sklonov identične. Če upoštevamo, da današnji učbeniki slovenščine ter slovnice in priručniki ločujejo moško in srednjo sklanjatev, je tako razvrščanje neupravičeno. Vzorca za m. sp. sta *potnik* in *most* (slednji kot vzorec za rod. edn. na *-u*), za s. sp. pa *leto* in *srce* (vzorec za preglas). Samostalnike ženskega spola s končnico *-a*, skupaj z omejenim številom sam. ž. sp. s soglasniško končnico (vzorci *knjiga*, *gora* in *cerkev*) ima za drugi sklanjatveni vzorec (Class 2), vse druge samostalnike ž. sp., ki imajo soglasniško končnico (vzorca *stvar* in *misel*), pa uvršča v tretjo skupino (Class 3). Prikazu sklanjatvenih vzorcev sledijo opombe – najprej splošne in potem posamezne k vsem trem razredom. V splošnih razlaga 1) pojav neobstoječega samoglasnika (čeprav je o njem že bil govor pri glasoslovju, bi avtor lahko bolj natančno razložil, v katerih položajih prihaja do tega pojava in v katerih primerih namesto *-e-* nastopa *-i-*), 2) moški spol vseh prevzetih besed na *-e* in *-o*, ter 3) ž. sp. tipa *madam*, ki se po njem ne sklanjajo.

V opombah k prvemu razredu so s primeri prikazane najpogostejše posebnosti: 1) podaljšava z *-j* samostalnikov na *-r* (z izjemami), 2) podaljšava sam. m. sp. na *-e* z obrazilom *-et* (navaja primer *oče* in *Jože* ter zavajajoče *fant – fanteta*, ki je danes redka oblika); podaljšave sam. s. sp. z *-et-* (ne obrazloži, da gre običajno za sam. z obrazilom *-e*, ki pomeni nekaj mladega oz. nedoraslega), *-es-* (sam., na *-ó*) in *-en-* (sam., ki se končujejo na *-me*), 3) našteje nekaj enozložnih samostalnikov z rodilniško končnico *-u*, 4) primeri sam. m. sp., ki dodajajo obrazilo *-ov-*, 5) primeri sam. m. sp. z obveznim ali variantnim *-je* v imen. mn., 6) ničta končnica nekaterih sam. m. sp. v rod. dv. in mn., 7) *-em* namesto *-om* pri nekaterih sam. m. sp. v daj. mn. (*lasem*, *zobem*), 8) *-ih* (mest. dv. in mn.) > *-eh*, 9) *-i* v or. mn. > *-mi*, 10) sam. z nado-

mestno osnovo (*človek, otrok, oko* in *uho*). Ker sklanjatve slednjih samostalnikov niso prikazane, mora bralec sam z listanjem po knjigi sestaviti vse oblike. 11) sklanjatev sam. *dan*. Čeprav Derbyshire sam. m. sp. na *-a* obravnava v 2. razredu, bi jih v opombah lahko vsaj omenil, prav tako pa tudi samostalnike, ki so pridevniškega izvora. O preglasu *-o* v *-e* v posameznih sklonih je avtor govoril v drugem poglavju. Kratka notica pa bi lahko bila posvečena sklanjatvam lastnih in večbesednih imen.

Med posebnosti 1. ž. sklanjatve (razred 2) so omenjeni sam. tipa *gora – gor/gorá* (brez pojasnila, da je različica s samoglasniško končnico literarna); odstopanja pri sklanjativah sam. *gospa, mati* in *hči*; sam. m. sp. na *-a* (s komentarjem, da jih prepoznamo po določevalcih, ki so vedno m. spola in da narašča tendenca sklanjanja teh samostalnikov po prvi moški sklanjativ, kar pa ne drži). V razredu 3 avtor razlikuje med sam. ž. sp. tipa *misel misl-ima* in *stvar stvar-ema* (slednji kot vzorec sklanjatve večine enozložnih samostalnikov). Ker je samostalnikov, ki sestavljajo tretjo skupino kar precej in imajo študenti slovenščine ponavadi veliko težav pri njihovem prepoznavanju, bi jih ne bilo odveč naštetih.

Pridevnik Glavnemu sklanjatvenemu vzorcu pridevnika *bogat* sledijo različni komentarji (razlikovanje med določnimi in nedoločnimi pridevniki, tvorba svojilnih pridevnikov, določnost vrstnih pridevnikov, preglas, premene soglasnikov, pridevniki, ki se ne sklanjajo ter naglas). Razlike med kakovostnimi, vrstnimi in določnimi pridevniki niso dovolj izpostavljene in obrazložene. Pri opisnem stopnjevanju pozabi omeniti, da se tako poleg deležnikov, pridevnikov na *-ov, -ji, -in, -ski* in *-ški*, stopnjujejo tudi pridevniki za barve. Stopnjevanje z obrazili je razloženo jasno in z vsemi izjemami, pomankljivo pa so prikazane različice, ki so zastarele, saj avtor ne kaže verjetne oz. edino pravilne oblike. Tako bralec npr. ne bo vedel, ali je običajna raba *kračji/krajši, globlji/globočji/globokejši, mečji/mehkejši* in *širji/širši*.

Prislovi so v pričujoči slovnici obdelani precej površno. Namesto da bi avtor prislove razvrstil po tipičnih vprašalnicah in jih ločil na krajevne, časovne, lastnostne in vzročnostne, kar bi bilo najbolj pregledno, jih določi kot nepregibne besedne vrste, ki dajejo informacije o času, stopnji (degree), načinu (manner), kraju in količinah (amounts). Primeri, ki naj bi omejene lastnosti ponazarjali, so pomankljivi (za čas *kdaj, vedno*; stopnjo *zelo, samo*; način *tako, skupaj*; kraj *kje, tukaj* in količino *koliko*). Tako npr. ne ločuje časa in količine časa oz., kraja, kjer se dogajanje vrši, ter kraja, h kateremu je dogajanje usmerjeno. Po nepotrebnem namenja precej prostora členku *le*, pri tem pa pozabi omeniti, da se uporablja tudi v zvezi s kazalnimi zaimskimi prislovi. Nadalje razlaga, da prislovi, izpeljani iz pridevnika, običajno sovpadajo z obliko za sr. spol. Na koncu je izpisal nekaj primernih oblik s krajšo različico, tj. brez *-j-* oz. *-š-* (navaja tudi neustrezni primer *mehko – meče* nam. *mehkeje*). Opozarja, da v večini primerov obstajata dve obliki (krajša in daljša), od katerih je ena pogovorna, druga pa zborna.

Zaimki Derbyshire ne razlikuje med samostalniškimi in pridevniškimi, znotraj njih različnih vrst in kategorij, ampak jih deli na osebne, vprašalne, nedoločne, svojilne, kazalne in oziralne. Na začetku meni, da se večina zaimkov sklanja po pridevniški sklanjativ, zato so v celoti prikazane samo sklanjatve osebnih zaimkov (naslonke in naglašene oblike) in nekatere posebnosti (sklanjatev zaim. *ta* in *ves*). Osebna zaimka za ž. sp. dv. v 1. in 2. os. sta napačna (*midve, vidve*). Sklanja tudi povratno os. zaim. *se*, a ne pove, kdaj se uporablja. Sledijo skloni vprašalnih *kdo* in *kaj* in ustrezajočih oziralnih zaimkov. V nadaljevanju so v im. ed. izlistani svojilni (brez razlage o povratno svojilnem zaimku), različne vrste kazalnih zaimkov ter, kot pravi avtor, nekaj »vprašalnih, oziralnih in nedoločnih zaimkov, ki so najbolj v rabi« (50). V Opombah (51) pripominja, da se vse slovnice ne strinjajo z oblikami za os. zaim. v mest. dv. (*naju, vaju, njiju*), ampak lahko najdemo tudi oblike *nama, vama* in *njima*. Mislim, da bi bilo potrebno poudariti, da so slednje oblike običajne v pogovornem jeziku, zborne pa prve. Pose-

bej se ukvarja z oziralnimi zaimki (npr. *kateri -a -o* namesto *čigar*, kadar samostalnik, na katerega se zaimek nanaša, ni moškega spola). Žal pa pravilo ponazarja z nedopustno slabim zgledom (*Gledi skozi okno, katerega vidiš*). Pri razlagi oziralnega zaimka *ki* (v samostalniški frazi s stavčnim prilastkom) meni, da ta zahteva naslonsko obliko osebnega zaimka, kadar ni v vlogi imenovalnika (npr. *človek, ki ga vidiš*), a ne pove, da v predložnih zvezah rada nastopa oblika *kateri* v ustreznem sklonu. Kot že pri prislovu tudi tu opozarja na členek *le* ob kazalnih zaimkih. Pri razlikovanju med *tale* in *le-ta* ne pove, da se slednji ozira na predhodno besedilo in je v pogovornem jeziku redek.

Števniki Največ pozornosti avtor namenja zapisovanju in naglaševanju glavnih in vrstnih števnikov. Pri vrstnilnem števniku na *milijon* navaja različici *milijonski* (nepravilno) in *milijonti*, pri *milijardi* pa napačno *milijarden* (nam. *milijardi*). Posebej so prikazane sklanjatve števnikov *ena, dva/dve, tri* in *štiri*. Derbyshire je nedorečen pri predstavitvi sklonske ujemanosti s števili. Tako npr. ne pove, da imata šteti predmet v množinskem roditelju imenovalnik in tožilnik (in ne samo imenovalnik) ter da je ta posebnost značilna samo za glavne števnike, ki se končujejo na 5–99 v govoru. V nadaljevanju študente opozarja, da si bodo morali zapomniti določene števniske sklanjatve (npr. za izražanje časa), čeprav v pogovornem jeziku narašča težnja k nesklanjanju števil. Sledijo še opombe o izpeljavi prislova za izražanje pogostnosti (*-krat*), časa (*-ič*), o zaimku *oba*, ki se sklanja kot *dva/dve*, ter o oblikah za ločilne števnike (primer *sedmera vina* kot 'sedem vrst vin' je pomensko pravilen, a neustrezen, saj je taka raba danes redka). Nedoločnih števnikov ne omenja.

Predlogi V tem poglavju se avtor omejuje na vezave predlogov s skloni. Seznam predlogov (po besedah Derbyshirja, najbolj običajnih) je opremljen s primerom predložne besedne zveze. Prevod prinaša osnovni pomen predloga, hkrati pa avtor opozarja, da imajo nekateri predlogi več pomenov, kot jih lahko izrazijo angleške ustreznice. Primeri prikazujejo enega od možnih pomenov. Na nekaterih mestih je Derbyshire površen. Pri predlogih, vezanih s tožilnikom, ne omeni, da kadar zveze izražajo kraj, zahtevajo glagol gibanja oz. vprašalnico *kam* ter da predlogi v mestniku in orodniku predvidevajo vprašalnico *kje*. Čeprav študentom predloga *v* in *na* (npr. *na pošto : v banko*) povzročata nemalo preglavic, avtor njuni rabi in primerom, kdaj nastopa prvi in kdaj drugi, ne namenja nič prostora. V opombah govori o zapisovanju različic *z/s* in *k/h*.

Glagoli so obdelani v podpoglavjih 1. Nedoločnik, 2. Namenilnik, 3. Oseba in spregatve, 4. Čas, 5. Naklon, 6. Vid, 7. Način, 8. Deležniki, 9. Organizacija in klasifikacija glagola, 10. Spregatev in sedanjiku, 11. Opombe k sedanjiški spregatvi, 12. Pretekli in prihodnji čas, 13. Velelnik, 14. Želelnik, 15. Pogojniki, 16. Deležniki, 17. Posebne spregatve (gl. *biti, jesti, vedeti, dati, imeti, hoteti* in *moči*), 18. Opombe k rabi glagolskega vida, 19. Časovno zaporedje v slovenščini (v tem poglavju, ki bi bolj sodilo v skladnjo, je s komentiranimi primeri ponazorjena razlika v zaporedju časov v sestavljenih povedih v angleščini in slovenščini), 20. Glagoli s povratno osebnim zaimkom *se* in *si*. 21. Opombe k naglaševanju. Avtorjev pristop k organizaciji in klasifikaciji glagola je v razlikovanju med nedoločniškimi in sedanjiškimi osnovami. Študentom slovenščine priporoča, naj si zapomnijo nedoločnik (ki je tudi slovarska enota), iz katerih lahko izpeljejo namenilnik in opisni deležik *-l*, ter sedanjik za 1. os. edn., iz katerega lahko izpeljejo velelnik in sedanji deležnik (oblike na *-č*). Na tem mestu sem pogrešala pregledno tabelo nedoločniških in sedanjiških oblik v najpogostejšimi posebnostmi glede na končaje, ki bi predstavitev glagola naredila veliko bolj jasno, kot je pričujoča (tako pa je marsikatera posebnost pozabljena, npr. velelniki glag. *bati se, stati, glag. na -ljem/-njem* ...). Da bi študenti lažje dojeli zapleten sistem slovenskega glagola, v nekoliko poenostavljeni podobi, predstavlja morfemsko podobo glagola. Derbyshire ne ločuje med obrazilom glagolskih oblik in končnico (ki izraža število, osebo ...), ampak govori o osebni in neosebni končnici.

Izmed glagolskih kategorij je izpuščena prehodnost. Derbyshire poleg povednega, velelnega in pogojnega ločuje še želelni naklon (optative), tj. oblike z *naj*. Ta je v SS 1984 obravnavan kot velelni naklon za 3. os. Velelniške oblike so predstavljene precej nejasno. Z razpredelnico izpeljav velelnikov iz sedanjiške osnove ter nekaj najpogostejšimi izjemami, bi bil prikaz enostavnejši in preglednejši. Glagolski vid je predstavljen v dveh delih. V prvem avtor razlaga pomen in izpeljavo dovršnih glagolov iz nedovršnih z dodajanjem predpone ter izpeljavo nedovršnih z dodajanjem glagolske pripone. V drugem delu pa s primeri v povedih kontrastivno podaja razliko med rabo dovršnikov in nedovršnikov. Način, časi ter glagolske oblike kot npr. deležniki in deležja so bralcu dokaj pregledno predstavljeni, česar pa ne moremo trditi za oblike sedanjika. Derbyshire ne omenja posebnih sedanjiških kočnic (*-sta, -ste, -do*) za 2. in 3. os. dv. in mn. Sedanjik je prikazan primerjalno v dveh preglednicah. Prva navaja nedoločniško pripono ter iz nje izhajajoče sedanjiške samoglasnike pred končnico (npr. nedoloč. priponi *-θ* ustreza sedanjiški samoglasnik *-e-*), druga pa navaja sedanjiški samoglasnik in njim ustrezne sedanjiške pripone (npr. sedanjiški samoglasnik *-e-* ustreza sedanjiški priponi *-θ-* in *-uj-*). Sledi štiri strani opomb in posebnosti o sedanjiških premenah nedoločniških pripoin in osnov. Mislim, da je taka predstavitev v slovnici, ki naj bi bila samo osnovni pregled, prezapletena. Če bi avtor posebej prikazal nedoločniške in sedanjiške glagolske oblike in posebnosti, bi sistematiziranje glagola približal današnjim slovniciam in učbenikom ter tako bralcem (verjetno predvsem študentom) olajšal pot do razumevanja sistema slovenskega jezika.

4 Zadnje poglavje (Različne opombe ter nekaj posebnih skladenjskih in slovničnih problemov) prinaša nekaj dodatnih pojasnil k prejšnjim poglavjem ter posamezne izvlečke iz skladnje in besedotvorja. To poglavje slovenskega jezika ne prikazuje sistematično, ampak je urejeno kot priročnik, ki naj študentu pomaga pri osvajanju slovenščine. Težave, ki so tu obravnavane, so izbrane po avtorjevi osebni presoji, verjetno pa predvsem tiste, ki študentom povzročajo največ preglavic. Čeprav iz zunanje podobe poglavij hierarhija ni povsem razvidna, pa lahko zadnji del razdelimo na pet podpoglavij. Prvo zajema nekaj splošnih slovničnih problemov, kot npr. uporaba dvojine, živost in neživost, dvojno zanikanje ter raba roditeljskega (rodilnik ob zanikanju, količinski roditelj ter pridevniki in zaimki v roditeljskem). V drugem podpoglavju je govor o posebnih naklonskih glagolih (*moči, smeti, morati*) in izrazih (*lahko, treba, imeti rad*), prikazanih primerjalno z angleškimi ustrezniki. Tu so zajeti še glagoli gibanja in njim ustrezajoči skloni. Pri tem avtor poudarja samo razliko med mestnikom in tožilnikom, prezrte pa so povezave z orodnikom (*kje – za, pod ...*) in dajalnikom (*kam – k/h*). Tretje podpoglavje (pravzaprav bi ga lahko uvrstili k prislovom) nosi naslov Izražanje časa, v njem pa so podana pravila in posebnosti izražanja starosti, časa (ure, časovni prislovi), količine časa, datumov, imena dni, mesecev in letnih časov.

Četrto poglavje prinaša del s področja skladnje, in sicer besedni red v slovenščini. Ker ta študentom dejansko povzroča zelo veliko težav, se je Derbyshire osredinil na prikaze s primeri. Pri prostem besednem redu govori o njegovi relativnosti, tj. o povezanosti s podajanjem novih obvestil. Razlaga načelo členitve po aktualnosti (tema – rema) in ga ponazarja z nekaj primeri: »*Njegov stari ded gre letos v Ameriko na obisk.*« Iskana informacija je *na obisk*, kot odgovor na vprašanje *S kakšnim razlogom gre letos ded v Ameriko?*, razlika med »*Moram brati.*« in »*Brati moram.*« Derbyshire meni, da poudarjanje v angleških povedih pogosto pomaga pri odločitvi glede besednega reda v slovenščini. Nadalje govori o besednem redu v vprašalnih povedih z vprašalnimi zaimki in v odločevalnih vprašanjih. Pri stalni stavi besed se Derbyshire omejuje na predpisani red naslonk za prvim stavčnim členim v naslonskem nizu. Škoda, da ni prikazan vodoravno v tabeli, kar bi bilo bolj pregledno. O ustaljenem besednem redu besednih zvez ne piše.

Zadnji del zajema nekaj odlomkov iz besedotvorja. Avtorjev osnovni namen je študentom

pokazati nekaj načinov, kako obogatiti besedni zaklad s pred- in priponami. Najprej podaja nekaj primerov besednih družin (*brat, knjiga*). Temu sledi izpeljevanje novih besed z dodajanjem pripon: izražanje abstraktnosti s priponami *-(n)ost, -stvo* in *-ščina*, izpeljava pridevnikov na *-ski, -ov/-ev, -ovski, -in* ter *-čji* za žival, najpogostejše pripone za poklice *-ec, -nik, -telj, -tor, -ka, -ica* in *-nica*, izpeljava manjšalnic z najpogostejšimi priponami *-ca, -ica, -ka, -ec, -ek, -ič*, omenja dve prevzeti priponi *-ist* in *-izem* (ne pa tudi *-ant, -ent, -or*), pripone za izražanje prostora *-arna* in *-išče* in za izpeljavo glagolnikov. Na koncu so prikazane še izpeljanke in zloženke s korenem *del-*. (*-ščina* je seveda *-ina* na podstavo, ki se končuje s *sk.*)

5 Derbyshire je s svojim priročnikom načel ledino pri celovitem predstavljanju slovenskega jezika na prostoru, kjer se govori angleško. Taka odločitev verjetno ni zahtevala samo podrobnega študija in izkušenj, ampak tudi precej poguma, saj je vsak začetek najtežji. Avtorjeva izbira, kaj v slovnico uvrstiti in kaj ne, je očitno izhajala iz lastne presoje o pomembnosti posameznih slovničnih ravnin in besednih vrst. Vezniki le niso tako zanemarljiva vrsta, da bi jo bilo treba popolnoma spregledati. Poglavje, ki nosi naslov Slovenska slovnica, se najbolj približuje slovnici v pravem pomenu besede, precejšnji del knjige pa je priročni, namenjen študentom, da jih opozori na glavne zanke in razlike z angleščino. Bralca, ki si bo pri uporabi pričujočega priročnika/slovnice pomagal z obstoječimi slovniciami in učbeniki, čaka kaj veliko dela, da se bo prebil skozi različne pristope pri prikazu slovenskega jezika. Zahtevnejši del bralcev bo ostal brez odgovorov na marsikatero bolj natančno vprašanje, včasih pa tudi dobil napačne podatke. Kljub temu knjigi želimo, da si utre pot do bralcev, ki bodo lahko sami ovrednotili njeno uporabnost.

Adriana Krstič
Univerza v Nottinghamu

ZGODOVINSKA BESEDOSLOVNO-SLOVAROPISNA MONOGRAFIJA V. BLANÁRJA

Čeprav je ta odziv na knjigo Vincenta Blanárja Leksikalno-pomenska rekonstrukcija⁺ nekoliko zapoznel, saj je od njenega izida preteklo že deset let, je upravičen predvsem zaradi za slovaropisje pomembne in pri nas le ožjemu krogu strokovnjakov znane vsebine. Avtorjevo dolgotrajno ukvarjanje s temi vprašanji je razvidno iz njegovih bibliografskih podatkov že v 60. letih, predvsem pa v zadnjih dveh desetletjih.⁺⁺

Pomenska zgradba leksikalne enote in delni leksikalnopomenski sestav ni le naslov in središče obravnave prvega, izrazito teoretičnega poglavja (obsega kar tretjino knjige), ampak je v ospredju avtorjeve pozornosti skozi celotno delo. V večji meri upošteva dognanja domačega slovaškega (Horecký, Dolník) in češkega (Němec, Dokulil, Filipec) ter sovjetskega (Seliverstova, Ufimceva, Tolstoj, Šmel'ov) in nemškega (Lorenz, Wotjak; Probleme der semantischen Analyse) jezikoslovja.

⁺ V. BLANÁR, *Lexikálno-sémantická rekonštrukcia* (Bratislava: Veda, 1984), 208 str.

⁺⁺ Na tem mestu bi opozorila na objave v naslednjih strokovnih revijah: *Jazykovedný časopis* (1973, 1976, 1980, 1983), *Slovenská reč* (1974), *Slavica Slovaca* (1976), *Jazykovedné štúdie* (1977, 1982), *Slovo a slovesnost* (1978, 1980), *Jazykovedný zborník* (1980).